

คำนำ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ตลอดจนลักษณะและรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก จาก การที่จะต้องก้าวให้ทันการพัฒนาต่าง ๆ ที่ขยายขอบเขตไปอย่างรวดเร็ว อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ตลอดเวลา โดยที่ผ่านมามีประเทศไทยยังไม่ได้ ให้ความสนใจใน เรื่องความปลอดภัยอย่างจริงจังเท่าที่ควร ใช้ชีวิตอยู่บนความประมาท ขาดความรู้ และเสี่ยงภัยจาก ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความตระหนักในเรื่องของความปลอดภัย จึงเป็นเรื่อง ที่ทุกฝ่ายต้องคำนึงถึง การสร้างระบบความปลอดภัยให้แก่ประชาชน และร่วมมือกันประพฤติปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมหนึ่งใน วิธีชีวิต

แผนหลักการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติฉบับนี้ จัดทำขึ้นภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่า ด้วยการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๘ และสอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย แห่งชาติ โดยเป็นแผนที่กำหนดหลักการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุที่อยู่ใกล้ตัวและในสังคม เพื่อให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรม ความปลอดภัยให้กับประชาชน โดย ให้ความรู้ ปลุกจิตสำนึก ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เกิด ความปลอดภัย ตั้งแต่บุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน และสังคม เพื่อป้องกัน หลีกเลี่ยง และลดความสูญเสียจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับประชาชนโดยส่วนรวมของประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

นางธิดา จันทินมาธร

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคอโค

ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบลคอโค

บทที่ ๑

สถานการณ์และแนวโน้ม

การพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรกเป็นต้นมา จนถึงฉบับปัจจุบัน ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบท ทำการเกษตร ส่งสังคมเมือง ประกอบกิจการอุตสาหกรรม ที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุน มีการพัฒนาด้านวัตถุและโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง ไปทั่วทุกภูมิภาค เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมากมาย ซึ่งล้วนใช้เทคโนโลยี เครื่องทุ่นแรงที่ทันสมัย ใช้ปัจจัยการผลิตวัตถุดิบ สารเคมี และวัตถุดิบอันตราย ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย คุณภาพชีวิตและความสุขของประชาชนลดลง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาดังกล่าว คือ อุบัติภัยและภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทั้งในรูปแบบของความเจ็บป่วย พิกัด เสียชีวิต และเสียโอกาสอย่างคาดไม่ถึง ถือเป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจและบุคลากร ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างหามูลค่ามิได้ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเร่งพัฒนา แต่ขาดการป้องกัน ถึงกับมีคำกล่าวว่า “มีความทันสมัยแต่ไม่พัฒนา” เพราะอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “อุบัติเหตุเป็นผลที่มาจากการพัฒนา”

๑.๑ สถานการณ์และแนวโน้มของอุบัติเหตุ

๑.๑.๑ อุบัติภัยจากการจราจร

การเดินทาง คมนาคม และขนส่ง เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนทุกประเทศ ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบ วิธีการเพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น การพัฒนายานพาหนะความเร็วสูง ในขณะที่การพัฒนา มาตรการ กระบวนการเพื่อความปลอดภัยไม่สามารถปรับตามได้ทัน ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการจราจรอันเนื่องมาจากการคมนาคมและขนส่งทั้งทางน้ำบก ทางน้ำ ทางอากาศ และทางระบบราง เป็นอุบัติเหตุที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก

(๑) อุบัติภัยจากการจราจรทางบก

การคมนาคม ขนส่งทางบก เป็นการคมนาคมขั้นพื้นฐานของสังคมที่สำคัญและเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประชาชนให้ความสำคัญเพราะ มีความรวดเร็ว เข้าถึงง่าย และมีปริมาณผู้ใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่การเกิดอุบัติเหตุจากการจราจรทางบกก็สูงขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้นด้วย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตทรัพย์สินของประชาชนและของรัฐเป็นจำนวนมาก โดยมีสาเหตุหลักมาจากคน ยานพาหนะ และ เส้นทางคมนาคม

(๒) อุบัติภัยจากการจราจรทางน้ำ

การคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถบรรเทาความแออัด ของ การจราจรทางบกได้ ช่วยลดมลพิษ ลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ เชื่อมโยงโครงข่ายบ้าน ชุมชน สังคม และมีราคาถูกที่สุด มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ สามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง ภายในประเทศ เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ การเดินทาง การพักผ่อนหย่อนใจและการท่องเที่ยว ซึ่ง การคมนาคมขนส่งทางน้ำมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ แม้ว่าจะไม่เกิดขึ้นบ่อยนักเมื่อเปรียบเทียบกับ อุบัติภัยจากการจราจรทางบก แต่หากเกิดขึ้นก็ยากต่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีผู้เสียชีวิตและสูญ หาย ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา ประสิทธิภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับความต้องการที่มี แนวโน้มสูงขึ้นในอนาคต

(๓) อุบัติภัยจากการจราจรทางอากาศ

การเดินทางและการขนส่งทางอากาศมีความสำคัญในการขนส่งผู้โดยสาร และ สินค้าอย่างมาก เพราะมีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และมีความปลอดภัยสูงมาก เมื่อ เปรียบเทียบกับการเดินทางและขนส่งระบบอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามถ้ามีอุบัติเหตุจากการจราจร ทาง อากาศเกิดขึ้นแต่ละครั้ง จะทำให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมากเมื่อ เปรียบเทียบกับอุบัติเหตุจากการจราจรในระบบอื่นๆ

(๔) อุบัติภัยจากการขนส่งทางระบบราง

การขนส่งทางระบบรางเป็นการคมนาคมขั้นพื้นฐานของสังคมไทย มานานช่วยลด มลพิษ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ สามารถขนส่งสินค้าได้จำนวนมากๆ เชื่อมโยงโครงข่ายบ้าน ชุมชน สังคม และมีราคาถูกที่สุด มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง ภายในประเทศ เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ การเดินทาง การพักผ่อนหย่อนใจและการท่องเที่ยว ปัจจุบันการขนส่งทางระบบรางได้พัฒนาจากรถไฟ เพิ่มเป็นรถไฟฟ้ายกระดับ รถไฟฟ้าใต้ดิน ในอนาคต อันใกล้จะมีระบบรถไฟฟ้ายางเดี่ยว และรถไฟฟาระบบแม่เหล็กไฟฟ้า ที่มีความเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งการ คมนาคมขนส่งทางรางมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้เช่นกัน แม้ว่าจะไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก

๑.๑.๒ อุบัติภัยจากการทำงาน

โรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการต่างๆ ที่มากขึ้น การเพิ่มจำนวนของภาคการผลิต ทำให้มี ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีการใช้ สารเคมี ชีวภาพ ใน กระบวนการผลิต และ อาศัยการขนส่งปัจจัยการผลิต เช่น น้ำมัน ก๊าซ ผ่านการขนส่งทางท่อเพิ่มมา กขึ้น ซึ่งในขณะเดียวกันโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานก็มีมากขึ้นตามไปด้วย นับตั้งแต่ บาดเจ็บเล็กๆ น้อยๆ เช่น การทำให้เกิดบาดแผล กล้ามเนื้อ

อีกเสบและพกข้า ไปจนถึงสูญเสียชีวิต ทุพพลภาพ โรคเรื้อรังและเสียชีวิต สภาพการทำงานที่มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสมและปลอดภัย วิธีการทำงานที่เสี่ยง ตลอดจนการจัดการ ที่ไม่มีประสิทธิภาพมักก่อให้เกิดการบาดเจ็บ พิการ ทุพพลภาพ หรือเสียชีวิต ต้องมีการจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาล เงินทดแทน เกิดความเสียหายจากเครื่องจักร ส่งผลกระทบในเรื่องของเวลาในการทำงาน การสูญเสียชีวิตของใจของผู้ได้รับอุบัติเหตุและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงกระบวนการการผลิต ต้องหยุดชะงักลงอีกด้วย

นอกจากนี้ กลุ่มแรงงานนอกระบบ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งยังคงต้องประสบอันตรายจากการทำงานอยู่อีกเป็นจำนวนมาก และการดำเนินมาตรการให้ความคุ้มครองการให้ความช่วยเหลือยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร รวมทั้งไม่มีการเก็บข้อมูลสถิติการได้รับอันตรายจากการประกอบอาชีพที่เป็นระบบ เช่น การเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช การบาดเจ็บ การถูกสัตว์มีพิษกัดต่อย ดังนั้นการที่จะป้องกันอุบัติเหตุ ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในการกำหนดมาตรการ การให้ความรู้ความเข้าใจ วิธีการป้องกัน สามารถประยุกต์ความรู้ในการบริหาร ความปลอดภัยมาใช้ในสถานที่ทำงานให้ได้ และให้ถือว่าความปลอดภัยในการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ต้องรับผิดชอบ

๑.๑.๓ อุบัติภัยในเคหสถานและสาธารณสถาน

เป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน โดยมีสาเหตุหลักจากสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุ เครื่องใช้ การก่อสร้าง ที่ไม่มั่นคงแข็งแรงถาวร อยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องตามสุขลักษณะ หลักสุขาภิบาล ผู้อยู่อาศัย ผู้ใช้ ขาดการดูแลรักษา ซ่อมแซมให้คงสภาพที่ปลอดภัยอยู่เสมอ ขาดการตรวจสอบ ขาดทักษะ ไม่เข้าใจ หรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ รวมทั้งผู้ผลิตสินค้าที่ให้ความสำคัญแต่เรื่องกำไรมากกว่าคุณภาพของสินค้า บ่อยครั้งอุบัติเหตุเกิดขึ้นเพราะความไม่รู้และประมาทเลินเล่อ ขาดความรู้และทักษะ ทำผิดขั้นตอน เร่งรีบ เป็นเหตุให้เกิดอันตราย ทำให้สูญเสียชีวิต ร่างกาย ทางจิตใจ สังคม และทางเศรษฐกิจ ซึ่งอุบัติเหตุในเคหสถานและสาธารณสถาน แบ่งได้เป็นประเภท ๖ ประเภท คือ

(๑) **อุบัติเหตุจากไฟฟ้า** สามารถทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินได้ ทั้งทางตรงและทั้งอ้อม โดยการไหลของกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ร่างกาย หรือเกิดการลัดวงจรเป็นสาเหตุให้เกิดการลุกไหม้จนเกิดอัคคีภัยขึ้น

(๒) **อุบัติเหตุจากอัคคีภัย** เป็นอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดอันตรายและความเสียหาย จำนวนมากต่อชีวิตและทรัพย์สิน มีสาเหตุการเกิดหลายประการ เช่น การขาดความระมัดระวัง ในการเก็บรักษาสารไวไฟ การขาดการบำรุงรักษาอุปกรณ์ไฟฟ้าจนเกิดการลัดวงจร

(๓) **อุบัติเหตุจากสารเคมีและวัตถุอันตราย และ สารชีวภาพ** ลักษณะการเกิด มีได้ทั้งการตั้งใจให้เกิด เช่น การตั้งใจกินยาเพื่อฆ่าตัวตาย จากความประมาท และความเข้าใจผิด เช่น การใช้ผิดประเภท การใช้เกินขนาด การใช้ผลิตภัณฑ์ปลอม ไม่ได้มาตรฐาน เสื่อมคุณภาพและหมดอายุ เป็นต้น

(๔) **อุบัติเหตุที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์** เกิดจากอุปนิสัยของมนุษย์ที่มีความประมาท คะนอง ขาดความรอบคอบ เนื่องจากมีความเคยชินกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ จึงไม่ตระหนักในอันตราย เช่น การพลัดตก หกล้ม การจมน้ำเสียชีวิต การถูกของมีคมบาด การถูกวัสดุก่อสร้าง ก้อนหินหรือของแข็งหล่นใส่ เป็นต้น

(๕) **อุบัติเหตุที่เกิดจากลักษณะทางกายภาพของอาคาร** สภาพของอาคารสิ่งก่อสร้างเป็นมูลเหตุหลักในการเกิดอันตราย ซึ่งอาจมีข้อบกพร่องมาตั้งแต่ต้นและเกิดขึ้นภายหลัง เช่น บันไดมีความสูงชัน มีการต่อเติมผิดแบบ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่ได้มาตรฐานหรือเสื่อมสภาพ

(๖) **อุบัติเหตุจากสภาพแวดล้อมของเคสสถานและสาธารณสถาน** มีสาเหตุหลักจากการขาดความระมัดระวังและเอาใจใส่ มีผลทำให้สภาพแวดล้อมไม่เหมาะต่อการอยู่อาศัยและการใช้งาน เช่น ปล่องให้มีสภาพที่ทรุดรั้ง มีสัตว์มีพิษเข้ามาอยู่อาศัยและทำอันตราย หรือปล่อยให้ทางเท้าเป็นหลุมเป็นบ่อเกิดการพลัดตก หกล้ม บาดเจ็บ

๑.๑.๔ อุบัติเหตุจากสารเคมีและวัตถุอันตราย และสารกัมมันตรังสี

ประเทศไทยได้มีการนำเข้าสู่สารเคมี เคมีภัณฑ์ วัตถุอันตราย และสารกัมมันตรังสีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การสาธารณสุข หรือด้านอื่นๆ และมีแนวโน้มเพิ่มปริมาณการนำเข้าของสารเคมีและวัตถุอันตราย เช่น กลุ่มวัตถุไวไฟ กลุ่มวัตถุมีพิษ กลุ่มวัตถุกัดกร่อน และสารกัมมันตรังสี ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุร้ายแรง นับตั้งแต่กระบวนการผลิต ขนส่ง จัดเก็บและนำไปใช้ในงานต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง และต่อสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ว่าอุบัติเหตุจากสารเคมีและวัตถุอันตรายจะเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก แต่การเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้งได้สร้างความ ตื่นตระหนกให้กับสาธารณชนเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น โรงงานอบลำไยระเบิดที่จังหวัดเชียงใหม่เมื่อปี ๒๕๔๒ เพลิงไหม้คลังน้ำมันไทยออยล์เมื่อปลายปี ๒๕๔๒ คนงานในร้านรับซื้อของเก่าที่จังหวัดสมุทรปราการเสียชีวิตจากสารกัมมันตรังสีโคบอลต์ - ๖๐ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ การระเบิดของโรงงานผสมสี จี เอฟ จังหวัดชลบุรี เมื่อปี ๒๕๔๔ โรงงานผลิตพลูระเบิด เนื่องจากไฟช็อตเกิดประกายไฟไปติดดินปะสิว อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๙ ถังน้ำมันขนาด ๒๐,๐๐๐ ลิตร ระเบิดและเกิดไฟลุกไหม้จากการใช้แก๊สเชื่อมถึง มีผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส ๑ ราย และมีผู้เสียชีวิต ๒ ศพ ภายในอุ้งจระเข้การช่าง อ.พานทอง จ.ชลบุรี เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๒ คนงานสูดดมสารเคมีทำให้หมดสติ และพลัดตกลงไปในถังฟอกหนังสัตว์ที่ลึกประมาณ ๔ เมตร เสียชีวิต ๒ ศพ ในโรงงานฟอกหนังสัตว์ บริษัท ทวีโซ แพคตอรี อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ และนอกจากนั้นแล้ว จากการศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ <http://www.chemtrack.org> พบว่าสถิติการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งอาจมีสาเหตุจากการเร่งการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว แต่ไม่มีระบบมาตรฐานความปลอดภัยที่ดี การดำเนินงานที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานต่างก็มีการดำเนินการเพื่อการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น กระทรวงคมนาคม มีการพัฒนาระบบการติดตามและกำหนดมาตรการ การขนส่งวัตถุอันตราย ศูนย์อุบัติเหตุกรุงเทพมหานครมีแผนป้องกันบรรเทาอุบัติเหตุภัยสารเคมี และกระทรวงสาธารณสุข มีสถาบันการแพทย์ด้านอุบัติเหตุและสาธารณสุข และสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ และยังมีแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) และแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๐ เพื่อให้ ทุกกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิด การจัดการสารเคมีของประเทศที่เป็นระบบและมีทิศทางเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าอุบัติเหตุทุกประเภทเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ขาดความใส่ใจ ความตระหนัก และละเลยในการปลุกฝังเรื่องวัฒนธรรมความปลอดภัย ถึงแม้หน่วยงานของรัฐได้มีการบัญญัติกฎหมายบังคับใช้เพื่อการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ แต่หากขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมกันในการป้องกันอุบัติเหตุ คนไทยยังจะต้องเผชิญกับความสูญเสียที่รออยู่ข้างหน้าต่อไป

๑.๒ ผลการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๐)

การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอุบัติเหตุเป็นภารกิจหนึ่งที่รัฐบาลได้ตระหนักและ ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุร้ายแรงที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนก การบาดเจ็บ และความสูญเสียทั้งต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน เช่น กรณีรถบรรทุกแก๊สระเบิดที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เมื่อปี ๒๕๓๓ พลุและดอกไม้ไฟระเบิด ขณะกำลัง ขนถ่ายออกจากรถบรรทุกเข้าเก็บในโกดัง เขตเทศบาลเมืองสะเดา อ.สะเดา จ.สงขลา เมื่อปี ๒๕๔๙ และไฟไหม้รถบรรทุกน้ำมันเชื้อเพลิง บริเวณภายในปั้มน้ำมัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา มีผู้บาดเจ็บ ๑ ราย รถบรรทุกน้ำมันเชื้อเพลิงกว่า ๓๐,๐๐๐ ลิตร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้า และร้านปะยางรถยนต์ ถูกไฟไหม้ได้รับความเสียหายทั้งหมด รวมมูลค่าความเสียหายหลายล้านบาท เมื่อปี ๒๕๕๒ เป็นต้น

ดังนั้น การจัดการเรื่องอุบัติเหตุ ควรมีระบบครบวงจร ทั้งด้านการป้องกัน การเตรียมการ การจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุ และการฟื้นฟูเมื่อเกิดภัย รวมทั้งช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งจะทำให้ การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับในส่วนของการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุ ที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.๒.๑ การสร้างจิตสำนึกและลดพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อให้ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนักและมีวินัยในเรื่องของความปลอดภัย รวมทั้งสามารถป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการเมาไม่ขับ การรัดเข็มขัดนิรภัย การสวมหมวกนิรภัย การจัดสัปดาห์ความปลอดภัย การจัดค่ายเยาวชนรักความปลอดภัย การฝึกอบรมสัมมนาเรื่องความปลอดภัย การจัดโครงการอบรมผู้นำชุมชนด้านการป้องกันอุบัติเหตุ ๗๕ จังหวัด การกำหนดให้วันที่ ๒๖ ธันวาคม ของทุกปีเป็น “วันป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ” การจัดโครงการขับขี่ปลอดภัยใส่หมวกนิรภัยเพื่อร่วมเฉลิมฉลอง ๘๐ พรรษา การดำเนินโครงการชุมชนปลอดภัย (Safe Community) ที่มุ่งเน้นให้เกิดความปลอดภัยในชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น ถนนปลอดภัย ศูนย์เด็กเล็กปลอดภัย โรงเรียนปลอดภัย อาหารปลอดภัย ฯลฯ ภายใต้หลักการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงภายในชุมชนของตนเอง พร้อมกำหนดแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาความเสี่ยงเหล่านั้น เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวทำได้ในขอบเขตที่จำกัด ยังกระจุกกระจาย และไม่ครอบคลุมเพียงพอ โดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน เฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ประชาชนในสวนอื่นยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก ความระมัดระวัง การหลีกเลี่ยง และความสามารถในการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้อย่างจริงจัง ในขณะที่อุบัติเหตุ มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ซึ่งแนวคิดในการริเริ่มจัดทำหลักสูตรเรื่องความปลอดภัยไว้ในสถานศึกษาทุกระดับ น่าจะเป็นวิธีการเพื่อปลูกจิตสำนึกในเรื่อง ความปลอดภัยแก่เด็กและเยาวชนที่ดี

๑.๒.๒ การจัดทำมาตรฐานและมาตรการความปลอดภัยในเรื่องต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงต่ออันตรายและอุบัติเหตุของบุคลากรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ได้มีการกำหนดมาตรฐานและมาตรการความปลอดภัยที่สำคัญ เช่น มาตรฐานการก่อสร้างอาคาร มาตรฐานการขนส่ง ผลิต จัดเก็บและใช้สารเคมีและวัตถุอันตราย มาตรฐานระบบการจัดการ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย มาตรการป้องกันอัคคีภัยในสถานที่ราชการ และหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ โดยกำหนดให้จัดทำแผนหรือมาตรการป้องกันและระงับอัคคีภัย อุบัติภัยของหน่วยงาน มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตามหลักสูตรการดับเพลิงเบื้องต้น รวมถึงติดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์และระบบเตือนภัยต่างๆ ภายในหน่วยงาน การกำหนดมาตรการป้องกัน บรรเทา การช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุทางน้ำได้แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางน้ำในคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ (คำสั่ง กปอ. ที่ ๐๐๒/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒) เพื่อกำหนดให้มีเจ้าภาพรับผิดชอบดูแลอุบัติเหตุทางน้ำโดยตรง การจัดให้มีกฎการปฏิบัติ (Rule of Engagement) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมี แผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านอัคคีภัยแห่งชาติ แผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทพัฒนา

ความปลอดภัยด้านอัคคีภัยแห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๙ และ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๑ ตามลำดับ เป็นต้น

ปัญหาหนึ่งที่พบคือ ผู้บริหารองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ บางส่วน ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยมากเท่าที่ควร จึงไม่ค่อยมีการดำเนินการตามมาตรฐาน ประกอบกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ จึงไม่สามารถขยาย การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำมาตรฐานความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

๑.๒.๓ การออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีและปรับปรุงสภาพแวดล้อม เพื่อป้องกัน หลีกเลียงและบรรเทาอันตรายหรือความรุนแรงจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ผลงานที่สำคัญ เช่น การติดตั้ง อุปกรณ์ความปลอดภัยในยานพาหนะ และการออกแบบหมวกนิรภัยสำหรับรถจักรยานยนต์ เพื่อ บรรเทาอันตรายจากอุบัติเหตุ การปรับปรุงถนนหนทางและโครงข่ายคมนาคม การพัฒนาเครื่องมือ อุปกรณ์ไฟฟ้าในการป้องกันการเกิดไฟฟ้าลัดวงจรและป้องกันอัคคีภัย รวมทั้งการปรับปรุงผังเมืองรวม และผังชุมชนที่เหมาะสม เพื่อการป้องกันอัคคีภัย อุทกภัย อุบัติภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตรายต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ เครื่องมืออุปกรณ์ด้านความปลอดภัย มีราคาสูง อุปกรณ์ บางอย่าง เช่น หมวกนิรภัย ยังไม่เป็นที่นิยมของประชาชน สำหรับการปรับปรุงผังชุมชนทำได้ค่อนข้าง ลำบากเนื่องจากมีชุมชนจำนวนมากก่อตั้งมานานโดยปราศจาก การจัดระบบผังเมืองที่ดี หรือถูกทะเลเลย ในการออกแบบและก่อสร้างอย่างถูกต้อง รวมทั้งยังมี การอนุญาตให้ประกอบกิจการที่ก่อให้เกิดความ เสี่ยงภัยต่อชุมชนโดยรวม

๑.๒.๔ การพัฒนาบุคลากรและการศึกษาการวิจัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและ ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุ มีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ภายใต้ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ การเริ่มสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการศึกษาวิจัยกับสถาบันการศึกษาต่างๆ ในแต่ละเรื่อง เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการประสานงานการสร้างความปลอดภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย การ จัดทำต้นฉบับฐานข้อมูลบัญชีวัตถุอันตราย โครงการฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย บนถนน ณ จุดเกิดเหตุโดยระบบการแพทย์ฉุกเฉิน (EMS) และการเป็นองค์กรหลักและตัวแทนประเทศ ไทยในการจัดประชุมนานาชาติภูมิภาคเอเชีย เรื่อง ชุมชนปลอดภัยครั้งที่ ๔ โดยศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริม ความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล รามาธิบดี เป็นหน่วยงานดำเนินการและประสานงานกับหน่วยงานเครือข่ายอื่น อาทิเช่น องค์การอนามัยโลก มีผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาจากต่างประเทศ ๒๔ ประเทศ จำนวน ๒๐๐ คน ในประเทศ ๔๐๐ คน ผู้แทนเยาวชนจากทุกภาคของประเทศไทย ๒๐๐ คน รวมผู้เข้าร่วมสัมมนา ๘๐๐ คน เป็นต้น

การดำเนินการดังกล่าวแม้ได้มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่บุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยยังมีอยู่จำกัดและกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันต่าง ๆ ระบบการประสานจัดการให้เกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือ ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน สำหรับการศึกษาวิจัยจะมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ เพื่อสนับสนุนสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ยังไม่เพียงพอ จึงไม่เกิดแรงจูงใจในการดำเนินงานในเรื่องนี้ อย่างกว้างขวางและจริงจัง

๑.๒.๕ การติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวัง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และประเมิน

ความเสี่ยงเกี่ยวกับอุบัติเหตุ เหตุเจ็บป่วยฉุกเฉิน และภัยต่างๆ มีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น การตรวจสอบสภาพความปลอดภัยของถนน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งมีสภาพลาดชันสูง ไม่ปลอดภัย การตรวจรายงานการดำเนินงานจากสถานประกอบการต่างๆ การสุ่มตรวจในพื้นที่ การตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุ การเข้าตรวจสอบเมื่อได้รับแจ้ง และการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร คณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติได้สำรวจติดตามสภาพอาคารโครงการเคหะชุมชนดินแดง และพิจารณาดำเนินการเพื่อป้องกันอันตรายต่างๆ ซึ่งอาจเกิดแก่ประชาชนผู้อยู่อาศัย ในอาคาร ตามที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการป้องกันอุบัติเหตุในเคหสถาน อาคารสูง อาคารขนาดใหญ่ และสาธารณสถาน ดำเนินการร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology) เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาที่สำคัญของการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวัง คือ ความไม่ต่อเนื่องในการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวัง รวมทั้งการละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ของผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะเมื่อตรวจพบสถานที่ หรือสถานประกอบการที่มีความเสี่ยงสูง และไม่มี การดำเนินการตามมาตรการและมาตรฐานความปลอดภัยที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง

๑.๒.๖ การปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายต่าง ๆ เพื่อป้องกันและระงับอุบัติเหตุไม่ให้เกิดความเสียหายที่รุนแรง ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ การป้องกันอุบัติเหตุมากกว่า ๓๘ ฉบับ ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของกฎหมายที่ได้มีการปรับปรุงไปบางส่วนแล้ว เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชบัญญัติผังเมือง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และข้อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขนส่งวัตถุอันตรายทั้งทางบกและทางน้ำ เป็นต้น โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การออกกฎหมายห้ามผู้ขับขี่ใช้โทรศัพท์มือถือขณะขับรถ การบังคับใช้หมวกนิรภัย การกำหนดเครื่องหมายจราจรที่ถูกต้องในเส้นทางคมนาคม ฯลฯ

๑.๒.๗ การเสนอประเด็นในเชิงนโยบาย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการป้องกันอุบัติภัยระดับชาติให้เป็นระบบสากลมากขึ้น เช่น การกำหนดให้มีเจ้าภาพรับผิดชอบดูแลอุบัติภัยทางน้ำโดยตรง โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยทางน้ำ ในคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) เป็นเจ้าภาพรับผิดชอบดูแลอุบัติภัยทางน้ำโดยตรง เป็นต้น

๑.๒.๘ การศึกษาข้อเท็จจริง ปัญหา สาเหตุของการเกิดอุบัติภัยร้ายแรง เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นอีก การศึกษาดังกล่าวดำเนินงานโดยผู้รับผิดชอบในพื้นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือรับผิดชอบโดยตรง และองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันอุบัติภัย ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ งานที่สำคัญประการหนึ่งคือ การศึกษาข้อเท็จจริง ปัญหา และสาเหตุของเหตุการณ์อาคารโรงแรมรอยัลจอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี เมื่อปี ๒๕๔๐ กรณีการเกิดเพลิงไหม้ที่สถานบันเทิงซานติก้าผับในกรุงเทพมหานคร ช่วงเทศกาลปีใหม่ ปี ๒๕๕๒ โดยคณะกรรมการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านอุบัติภัย ซึ่งมีศาสตราจารย์วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิศวกรรมโครงสร้างเป็นประธานอนุกรรมการ และ นายพิชัญะ จันทรวงศ์วัฒน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานระบบความปลอดภัยในอาคารเป็นรองประธานอนุกรรมการ ได้ศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง วิเคราะห์ และบันทึก เป็นกรณีศึกษา เพื่อใช้เป็นบทเรียนสำหรับการศึกษาข้อบกพร่องที่ทำให้เกิดความสูญเสีย รวมทั้งได้นำเสนอมาตรการเร่งด่วน ๕ มาตรการ คือ (๑) มาตรการในการพัฒนาการดับเพลิงทั้งบุคลากร และเครื่องมืออุปกรณ์ดับเพลิง (๒) มาตรการทางกฎหมาย เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง (๓) มาตรการด้านข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารกรณีฉุกเฉิน เพื่อให้มีการแจ้งเหตุอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (๔) มาตรการด้านการขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการสถานบริการในการแก้ไขปรับปรุงอาคารและการดูแลอาคารให้ปลอดภัย และ (๕) มาตรการในการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามความคืบหน้าการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับสถานบริการจากกรณีเหตุการณ์เพลิงไหม้ซานติก้าผับ

๑.๒.๙ การบริหารจัดการ เพื่อประสานและอำนวยความสะดวกป้องกันอุบัติภัยอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยผลการดำเนินงานที่ผ่านมามีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

(๑) **องค์กรรับผิดชอบ** ปัจจุบันมีองค์กรรับผิดชอบในการป้องกันอุบัติภัยหลายองค์กรกระจายอยู่ในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ โดยมีองค์กรหลัก คือ คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) ทำหน้าที่เสนอนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัย เสนอแนะแนวปฏิบัติและประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ และให้ความเห็นเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานหรือปัญหาขัดข้องต่าง ๆ รวมทั้งติดตามและประเมินผลตามนโยบายและแผนหลัก

(๒) **นโยบาย แผนและระบบงบประมาณ** แม้ว่าจะมีการจัดทำนโยบายและแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ แต่ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับและนำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่ ได้จัดทำแผนเฉพาะเรื่องตามบทบาทภารกิจที่กำหนดไว้ และมีรูปแบบเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน อย่างมากในส่วนของระบบงบประมาณ ระบบงบประมาณจะกระจายอยู่ในงานต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน โดยไม่มีการจัดหมวดหมู่เป็นแผนงานและกิจกรรมรองรับที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถติดตามและตรวจสอบว่างบประมาณในการป้องกันอุบัติภัยมีมากน้อยแค่ไหน เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไรในแต่ละปี

(๓) **การติดตามกำกับตรวจสอบ และประเมินผล** หน่วยงานต่าง ๆ จะมีบทบาทโดยตรงในการติดตาม กำกับ ตรวจสอบเพื่อการป้องกันอุบัติภัยที่อาจจะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม มาตรการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังทำได้ในขอบเขตจำกัด เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ

(๔) **การจัดทำระบบฐานข้อมูล** หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอุบัติภัยจะเป็นผู้ดำเนินงานจัดเก็บและพัฒนาฐานข้อมูลในเรื่องที่รับผิดชอบ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ เป็นผู้ประสานรวบรวมเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน และเผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไป ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ระบบเครือข่ายข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่ครอบคลุมถูกต้อง และรวดเร็วเพียงพอ จึงไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การกำหนดนโยบาย แนวทาง และมาตรการเพื่อการป้องกันอุบัติภัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๕) **การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ** องค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ ส่วนใหญ่จะมาจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยยังขาดตัวแทนจากภาคเอกชน องค์กรเอกชน สมาคมวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและสื่อมวลชน จึงทำให้ขอบเขตการดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยไม่ครอบคลุมเป็นที่แพร่หลายและยอมรับจากประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะบทบาท และความรับผิดชอบในการดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยของภาคเอกชน องค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทุกระดับ

๑.๓ ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยในอนาคต

จากผลการดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานหลายด้านแต่ความรุนแรงของปัญหายังคงปรากฏอยู่ ประกอบกับสถานการณ์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศยังคงมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัดเจนและรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการป้องกันอุบัติภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการทำงานป้องกันอุบัติภัยในอนาคต ดังนี้

๑.๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ การให้ความสำคัญกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังความตามมาตรา

ม.๗๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปสังคมในหลายด้าน รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกกลุ่มพึงได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมทั้งการป้องกันภัย การเตือนภัย และการกู้ภัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำของมนุษย์และที่เกิดจากภัยธรรมชาติ

๑.๓.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ยึดพื้นฐานแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความสมดุลการพัฒนาทุกมิติ บนพื้นฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาทุกขั้นตอน รวมทั้งการจัดการองค์กร การกำหนดนโยบาย กระบวนการวางแผนที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพโดยมีฐานข้อมูลที่ทันสมัยและมีเครือข่ายเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

๑.๓.๓ นโยบายและแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๑ เห็นชอบในหลักการของมาตรการตามแผนการป้องกันอุบัติภัย ๕ แผนงาน คือ (๑) ให้มีการศึกษาฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันอุบัติภัยประเภทต่างๆ และการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (๒) ปรับปรุงกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ บทลงโทษให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน (๓) การศึกษาวิจัย และจัดระบบสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุบัติภัยและกำหนดมาตรฐานของสิ่งต่างๆ ที่อาจทำให้เกิดอุบัติภัยต่อประชาชน (๔) ส่งเสริมให้มีมาตรการควบคุมให้ปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านั้น อยู่เสมอ และ (๕) การเร่งรัดให้มีการประสานแผนและประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันและระหว่างรัฐกับเอกชนเพื่อให้มีระบบการป้องกันอุบัติภัยของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓.๔ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ -๒๕๕๔ เป็นนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ระยะ ๕ ปี ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เป็นสาเหตุรากเหง้า ของภัยคุกคาม และสร้างสภาวะแวดล้อมที่เกื้อหนุนให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน โดยกำหนดนโยบาย ดังนี้

ข้อ ๗.๒ เสริมสร้าง บุคลากร และพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการข้อมูล “ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชนและภาคประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการแจ้งเตือนภัย”

ข้อ ๗.๓ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคประชาชน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงของภัย โดยให้มีการฝึกซ้อมแผนเป็นระยะตามเหมาะสม

ข้อ ๗.๕ “ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อพร้อมเผชิญกับประเภทของภัย โดยให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัย การป้องกันภัยและแนวทางการปฏิบัติ”

ข้อ ๗.๖ ส่งเสริม และประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของประเทศในการบริหารจัดการภัยรวมทั้งสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่างปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอันจะเป็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของประชาคมโลก

๑.๓.๕ นโยบายการเตรียมพร้อมแห่งชาติ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายการเตรียมพร้อมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๘ โดยให้ยกเลิกแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ ซึ่งการเตรียมพร้อมแห่งชาติ หมายถึง การเตรียมการด้านต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และภาคประชาชน ตั้งแต่ในภาวะปกติเพื่อให้พร้อมที่จะป้องกัน บรรเทา และระงับสาธารณภัย ภัยด้านความมั่นคง ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติ โดยการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการจัดทำแผนงานโดยให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนเพื่อรองรับการดำเนินการตามนโยบายการเตรียมพร้อมแห่งชาติ ตั้งแต่ภาวะปกติ ให้ประสานสอดคล้องและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ รวมทั้งบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และทันที่

๑.๓.๖ นโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มติที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ เห็นชอบกรอบนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ๕ ด้าน ดังนี้

(๑) พัฒนาและส่งเสริมระบบการป้องกันสาธารณภัยและลดผลกระทบให้มีประสิทธิภาพ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นทางสายกลาง ใช้ความมีเหตุผล

ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นบรรทัดฐานในการป้องกันและแก้ไขปัญหา สาธารณภัยอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับภูมิสังคม

(๒) พัฒนาและส่งเสริมระบบการเตรียมความพร้อม ให้ทุกภาคส่วนในสังคมสามารถรับมือกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลและนอกฤดูกาลได้อย่างบูรณาการ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเพิ่มบทบาทของประชาชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

(๓) พัฒนาศักยภาพการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน ให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ และมีเอกภาพในการปฏิบัติงาน

(๔) พัฒนาระบบการฟื้นฟู บูรณะให้สามารถสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

(๕) พัฒนาระบบเชื่อมโยงหน่วยงานเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๓.๗ อนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศต่าง ๆ ล้วนมีข้อกำหนดมาตรฐานความปลอดภัย มาตรฐานคุณภาพของสินค้าและบริการรวมทั้งสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน กระบวนการผลิตสินค้าและบริการ การปนเปื้อนของสารเคมี การขนส่งและการจัดการของเสียจากเคมีวัตถุ รวมทั้งการวางระบบผังเมืองที่ได้มาตรฐาน เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นโอกาสและ ข้อผูกพันที่จะกระตุ้นให้การดำเนินงานด้านอุบัติภัยของประเทศมีประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

๑.๓.๘ โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สัดส่วนประชากรวัยเด็ก มีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประชากรวัยแรงงานซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ประชากรวัยผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น* จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันอุบัติภัยให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว โดยเฉพาะการป้องกันอุบัติภัยจากการทำงานและการป้องกันอุบัติภัยในเคหสถานและสาธารณสุขสถาน

๑.๓.๙ สังคมและชุมชน มีการปรับเปลี่ยนจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองอย่างกว้างขวาง มีชุมชนเมืองเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ มีรูปแบบการครองชีพที่เป็นครอบครัวเดี่ยวและอาศัยอยู่ในสถานที่คับแคบ เช่น ในอาคารสูงหรือชุมชนแออัดต่าง ๆ การจัดระบบผังเมืองที่ถูกต้องไม่สามารถกระทำได้ ทันทต่อการขยายของชุมชนเมือง ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติภัยร้ายแรงโดยเฉพาะอัคคีภัย ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อให้มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาระบบป้องกันอุบัติภัยประเภทต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

* การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ๒๕๔๓ - ๒๕๗๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑.๓.๑๐ ระบบการคมนาคมขนส่ง การเจริญเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดความต้องการในการเดินทางและการขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางทางบกมีจำนวนรถยนต์และรถจักรยานยนต์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการนำระบบขนส่งมวลชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อรองรับความต้องการในการเดินทางและขนส่งสินค้าในเมืองและระหว่างเมือง **หากไม่ดำเนินการพัฒนาเทคโนโลยีด้านความปลอดภัย การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมความปลอดภัยและความมีวินัยของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับกับระบบขนส่ง ที่มีความซับซ้อนและทันสมัย ก็อาจนำไปสู่ความสูญเสียอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุมากขึ้น**

๑.๓.๑๑ การนำเข้าสารเคมี เคมีภัณฑ์วัตถุอันตราย และสารกัมมันตรังสี ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการนำเข้าสารเคมีมาใช้ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราเพิ่มกลุ่มของเหลวไวไฟมีปริมาณนำเข้ามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มวัตถุมีพิษ และกลุ่มวัตถุกัดกร่อน การเพิ่มปริมาณของสารเคมี เคมีภัณฑ์และวัตถุอันตรายดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุร้ายแรงมากขึ้น นับตั้งแต่กระบวนการนำเข้า การขนส่ง การจัดเก็บ การผลิต และการนำไปใช้ในงานต่างๆ และยังไม่มีการจัดระบบ และการพัฒนาฐานข้อมูลกลางสารเคมี

๑.๓.๑๒ พื้นฐานจิตสำนึกค่านิยมในสังคมไทยที่กำลังอยู่ระหว่างรอยต่อของสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม และส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกษตร ทำให้การปรับตัวของสังคมไทยซึ่งมีวัฒนธรรมแบบสังคมเกษตรกรรม จึงมักไม่ใส่ใจกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงและความรุนแรงมากขึ้น

๑.๔ การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

๑.๔.๑ จุดแข็ง

(๑) รัฐบาลมีนโยบายมุ่งเสริมสร้างชุมชน องค์กรประชาชน และสังคมที่เข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยจัดให้มีระบบการป้องกันอุบัติเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ ทัวถึง และทันทั่วถึง รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติเหตุในชุมชนและท้องถิ่นของตน

(๒) มีกฎหมาย ระเบียบ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยทุกประเภทและทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นภัยที่เกิดจากธรรมชาติ หรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดังกล่าว ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมการก่อนเกิดภัย การบริหารจัดการในระหว่างเกิดภัย รวมถึงการฟื้นฟูบูรณะเมื่อภัยสิ้นสุด โดยมีองค์กรรับผิดชอบจำนวนมาก ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบตั้งแต่ส่วนกลางไปถึงระดับพื้นที่และมีเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครรับผิดชอบโดยตรง

(ก) หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญและได้มีการนำเสนอรัฐบาล เรื่องวัฒนธรรมความปลอดภัย ให้เป็นวาระแห่งชาติ มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจนและ เป็นรูปธรรม รวมทั้งมี วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนด้านการลดความเสี่ยงภัย

(ข) มีการจัดทำแผนป้องกันอุบัติภัยประเภทต่าง ๆ เช่น แผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้าน อากาศยานแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) แผน แม่บทความปลอดภัยทางถนน และแผนแม่บทความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อม ในการ ทำงาน ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) เป็นต้น

(ค) มีกลไกระดับภูมิภาคที่มีความเข้มแข็ง มีเอกภาพสามารถบูรณาการการดำเนินงานของ คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔.๒ จุดอ่อน

(๑) การดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติไม่สามารถจัดการประชุมได้ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงประธานในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล

(๒) การติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง และการบังคับใช้กฎหมายไม่มีความต่อเนื่องและจริงจัง เนื่องจากขาดบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยที่สามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

(๓) ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายด้านอุบัติภัยมีอยู่เป็นจำนวนมากกว่า ๓๘ ฉบับ มีเนื้อหา สาระซ้ำซ้อนและไม่ทันสมัย ทำให้ไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัตินำไปสู่ข้อขัดแย้ง ในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๔) ในการสอบสวนกรณีเกิดอุบัติภัยใหญ่ ๆ ที่ผ่านมา มักจะมุ่งเน้นการสอบสวน หากคนผิด มากกว่าการสอบสวนหาสาเหตุของการเกิดอุบัติภัยที่แท้จริง อีกทั้งยังขาดการวิเคราะห์ หากจุดอ่อนในเชิง การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงระบบให้ได้มาตรฐาน

๑.๔.๓ โอกาส

(๑) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ได้กำหนด แนวทางให้ประเทศสามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกัน และสร้างความสมดุลการพัฒนาให้เกิดขึ้น ทุกมิติ มี การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุง การจัดการองค์กร การกำหนดนโยบายและกระบวนการวางแผน รวมทั้งการพัฒนา โดยยึดหลักธรรมาภิบาล การพึ่งตนเอง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอุบัติภัยที่มีประสิทธิภาพของ ทุกภาคส่วน และอาศัยองค์ ความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ

(๒) สังคมและสื่อมวลชนเริ่มตระหนักถึงความรุนแรง ความสูญเสียและความ ไม่ปลอดภัยจาก อุบัติภัยร้ายแรงที่เกิดขึ้น โดยเรียกร้องรัฐให้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนและจริงจัง เพื่อปกป้องและคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

(๓) กลุ่มประเทศตะวันตก เช่น สวีเดน เยอรมนี สหรัฐอเมริกา และองค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมความปลอดภัยมานานแล้ว รวมทั้งได้มีการรณรงค์เพื่อให้มีการเตรียมพร้อมเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น โดยมีการพิจารณาถึงสาเหตุของการเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทางสิ่งแวดล้อม อาทิ ภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อ การเกิดภัยพิบัติธรรมชาติซึ่งเป็นโอกาสที่ประเทศไทยสามารถแสวงหาความร่วมมือทางวิชาการเรื่องการป้องกันอุบัติภัยจากกลุ่มประเทศเหล่านั้นได้

๑.๔.๔ อุปสรรค

(๑) สังคมไทยละเลยในเรื่องความปลอดภัย ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องวัฒนธรรมความปลอดภัย ขาดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และจิตสำนึกในเรื่องการป้องกันอุบัติภัย ทั้งๆ ที่ได้รับเอาวิถีชีวิตสมัยใหม่จากต่างชาติมากมาย แต่วิถีคิดยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันกับความเป็นสมัยใหม่อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัย ส่วนใหญ่ยังประมาทเลินเล่อไม่ระมัดระวัง และไม่ชอบทำตามกฎระเบียบหรือกฎหมาย มีการช่วยเหลือกันในเรื่องผิดๆ เช่น การซื้อใบขับขี่ หรือการให้สินบนเพื่อที่ตนเองจะได้ไม่ต้องรับโทษ และคิดว่าการป้องกันอุบัติภัยเป็นภาระของหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงผู้เดียว การดำเนินงานที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จึงเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องเร่งระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคีการพัฒนา มาดำเนินการในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติภัยให้มากขึ้น

(๒) การศึกษาวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติภัยยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัด เนื่องจากขาดบุคลากรและงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

(๓) การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติภัยยังไม่มี ความครอบคลุม ถูกต้อง รวดเร็ว ทันสมัย และสามารถเชื่อมโยงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการติดตาม วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร ประเมินสถานการณ์และผลการดำเนินงานเพื่อการวางแผน กำหนดแนวทางและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) องค์กรประสานและดำเนินงานด้านอุบัติภัยในทุกระดับยังไม่มีเอกภาพ การดำเนินงานบางหน่วยงานขาดความต่อเนื่อง ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เนื่องจากขาดสถาบันการศึกษาหรือศูนย์ฝึกอบรมงานด้านอุบัติภัยที่มีศักยภาพ รวมถึงความไม่ก้าวหน้าในวิชาชีพและผลตอบแทนที่ไม่เหมาะสม

บทที่ ๒

วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และหน่วยงานรับผิดชอบ

๒.๑ วิสัยทัศน์

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของอุบัติเหตุ ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านอุบัติเหตุในอนาคต โดยคำนึงถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ ปี ๒๕๓๘ ที่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ อุบัติเหตุ ” หมายความว่า ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุเนื่องจากการจราจรทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ อุบัติเหตุเนื่องจากการทำงานหรืออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในบ้านหรือที่สาธารณะ รวมทั้งการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ การป้องกันอุบัติเหตุได้ ดังนี้

“บุคคล และสังคม มีวัฒนธรรมความปลอดภัยในชีวิต ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีและระบบการป้องกันอุบัติเหตุที่เป็นองค์รวม ด้วยความร่วมมือของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายทุกระดับ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ”

๒.๒ วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีแผนหลักการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ เป็นกรอบแนวทาง ให้หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาตามภารกิจหน้าที่หลักของหน่วยงานต่างๆ และเป็นแนวทาง เครื่องมือของคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติในการติดตามประเมินผล เห็นควรกำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

๒.๒.๑ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ สร้างความตระหนักในวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้น ในวิถีชีวิตของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่าย

๒.๒.๒ เพื่อปกป้องคุ้มครองและลดความสูญเสียที่มีต่อร่างกาย จิตใจ ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนรวมทั้งระบบเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม

๒.๒.๓ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทุกภาคส่วนในสังคมให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมมีบทบาทและความรับผิดชอบในด้านการป้องกันอุบัติเหตุได้อย่างมีคุณภาพ

๒.๒.๔ เพื่อพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการป้องกันอุบัติภัยที่เป็นองค์รวมในทุกๆ ด้าน ให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยมีเครือข่ายการดำเนินงานครอบคลุมทั่วประเทศ และมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับต่างประเทศ

๒.๒.๕ เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานความปลอดภัย แผนความปลอดภัย กฎหมายความปลอดภัย และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันอุบัติภัยอย่างจริงจัง

๒.๓ เป้าหมาย

๒.๓.๑ อัตราการเกิดอุบัติภัยที่มีความสูญเสียจำนวนมาก ลดลง

๒.๓.๒ ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะเด็ก เยาวชน ครู อาจารย์ ผู้สอน และผู้นำชุมชนรวมทั้งองค์กรต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความปลอดภัยและมีวัฒนธรรมความปลอดภัยในวิถีชีวิต

๒.๓.๓ มีระบบบริการและมาตรฐานความปลอดภัยในเรื่องต่างๆ ที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

๒.๔ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

เพื่อความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗ แบบบูรณาการ จึงให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานกลาง ในการขับเคลื่อนแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยการประสาน บูรณาการหน่วยงาน องค์กร ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตามแผน จัดทำ “แผนปฏิบัติการ” ภายใต้แผนหลัก การป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗ โดยประกอบด้วย แผนงาน/โครงการ กิจกรรม งบประมาณ และหน่วยงานรับผิดชอบหลัก หน่วยงานสนับสนุนในแต่ละแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ต่างๆ อย่างชัดเจน

บทที่ ๓

ยุทธศาสตร์และแนวทางการป้องกันอุบัติเหตุ

เพื่อให้สามารถดำเนินการบรรลุได้ตามวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการป้องกันอุบัติเหตุในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗ โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านความปลอดภัยอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบความสัมพันธ์ ทั้งในด้านสาเหตุ ปัจจัย การกำหนดมาตรการแก้ปัญหาทั้งระบบ มีการยอมรับในข้อผิดพลาดและค่านิ่งเหตุการณ์ ในอดีตที่ผ่านมา* รวมทั้งสร้างจิตสำนึก วัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตโดยมีความตื่นตัวระมัดระวังอยู่เสมอ ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถสร้างขึ้นได้โดยเริ่มต้นจากบุคคลในครอบครัว ไปจนถึงชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด สถาบันการศึกษา สถาบันทางสังคม สื่อสารมวลชนและภาครัฐ จึงกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันอุบัติเหตุไว้ ๖ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๓.๑ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการป้องกันอุบัติเหตุ

เพื่อส่งเสริมการป้องกันอุบัติเหตุ เน้นหนักในเรื่องการป้องกันเชิงรุก โดยการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกของสังคมและประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงอันตรายและความสูญเสียจากอุบัติเหตุต่างๆ มีความพร้อมรับการพัฒนา สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบงานป้องกันอุบัติเหตุ โดยมีแนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย

๓.๑.๑ การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย (Safety Culture) การปลูกฝังจิตสำนึกและความตระหนักด้านความปลอดภัย (Safety Mind)

(๑) จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษา อบรม โดยสอดแทรกความรู้ ในบทเรียน เอกสาร การฝึกอบรม เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ครอบครัวและชุมชน ตลอดจนเยาวชนนอกระบบโรงเรียน

(๒) ส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมในเรื่องความปลอดภัย โดยเน้นภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

*

รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๕ คณะที่ปรึกษาสถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

(๓) เสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน เช่น การขับขี่ การโดยสารยานพาหนะ การใช้ถนน ทางเท้า ทางข้าม และการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ไฟฟ้า ในเคหสถานและสถานประกอบการ เป็นต้น

๓.๑.๒ การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ ถึงสถานการณ์และความสูญเสียจากอุบัติเหตุต่างๆ รวมทั้งกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน

(๑) สนับสนุนให้สื่อมวลชนทุกแขนงมีบทบาทในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันอุบัติเหตุอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ อินเทอร์เน็ต การละเล่น ศิลปวัฒนธรรม และเพลงที่มีความหมายเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกความปลอดภัย เป็นต้น

(๒) พัฒนารูปแบบและเนื้อหาการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้กะทัดรัดชัดเจนเข้าใจง่ายเหมาะสมเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มและเป็นที่น่าสนใจของประชาชน เช่น ข้อควรระวังในการใช้ยาปราบศัตรูพืช การส่งเสริมการปลูกพืชไร้สารพิษ การใช้ปุ๋ยชีวภาพ ข้อควรปฏิบัติในการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

(๓) บรรจุและสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับมาตรการแนวทางและวิธีการปฏิบัติเพื่อการป้องกันอุบัติเหตุในการฝึกอบรมข้าราชการ พนักงานของรัฐและเอกชน ทั้งในระดับบริหาร ระดับอำนาจการ ระดับวิชาการ และระดับปฏิบัติ

ทั้งนี้ ให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้หน่วยงานและองค์กรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ในการป้องกันอุบัติเหตุอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๓.๑.๓ การส่งเสริมและจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างกระแสและกระตุ้นความสนใจให้กับส่วนราชการ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายในการป้องกันอุบัติเหตุทุกระดับทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครต่างๆ มีส่วนร่วม จัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

(๒) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและสื่อมวลชนทุกแขนง ในการเผยแพร่ข้อมูล และเสนอข่าวที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ และทันต่อการแก้ไขปัญหาในแต่ละสถานการณ์ โดยใช้นโยบายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเช่น การจัดสัปดาห์ความปลอดภัยในเรื่องต่างๆ จัดทำโครงการทางหลวงปลอดภัยในพื้นที่ซึ่งมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงและบ่อยครั้ง การจัดงานวันป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ เป็นต้น

(๓) ส่งเสริมให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ มีบทบาทในการจัดกิจกรรมและการรณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ

(๔) พิจารณา บทความทางสื่อทุกประเภท ภาพยนตร์ ภาพยนตร์โฆษณา เพลง ละคร และบุคคล เช่น ศิลปิน นักกีฬา พิธีกร ที่ส่งเสริมความปลอดภัยให้ได้รับการประกาศเกียรติคุณจากคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ

๓.๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการป้องกันอุบัติเหตุโดยหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

๓.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยี การจัดทำมาตรฐาน การปรับปรุงสภาพแวดล้อม และการกำกับตรวจสอบ

เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากอุบัติเหตุต่างๆ ไม่ให้เกิดความเสียหายที่รุนแรง ต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัย โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

๓.๒.๑ การพัฒนาเทคโนโลยีและการจัดการ

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นหน่วยงานหลัก ที่ทำการศึกษา พัฒนาเกี่ยวกับเทคโนโลยีและมาตรการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น เทคโนโลยีเกี่ยวกับภัยทางทะเล และนำมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ต่อไป

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประดิษฐ์คิดค้นและออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการป้องกันหรือช่วยลดความรุนแรงจากอุบัติเหตุ เช่น ถูกลมนิรภัย หมวกนิรภัย เสื้อผ้าวัสดุทนไฟและเครื่องกรองอากาศ เป็นต้น

(๓) พิจารณาร่วมทุนหรือให้การอุดหนุนภาคเอกชนและองค์กรวิชาชีพ เพื่อดำเนินการด้านการวิจัย พัฒนาและผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการป้องกันอุบัติเหตุในเชิงการค้าเพื่อลดต้นทุน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถซื้อได้ในราคาถูก

๓.๒.๒ การจัดทำมาตรฐานความปลอดภัย

(๑) นำผลการวิจัย เหตุการณ์ บทเรียน ข้อผิดพลาดในอดีต หลักเกณฑ์และมาตรการความปลอดภัยในเรื่องต่างๆตามหลักเกณฑ์สากลมาพัฒนา เป็นองค์ความรู้ แม่แบบในการดำเนินงานจัดทำมาตรฐานด้านความปลอดภัยให้เหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของ คนไทย โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีเกณฑ์มาตรฐานของความปลอดภัยของภัยแต่ละประเภท เช่น ถนนปลอดภัย สนามเด็กเล่นปลอดภัย และชุมชนปลอดภัย เป็นต้น

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้มีการนำมาตรฐานความปลอดภัยมาใช้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

(๓) จัดตั้งองค์กรหรือสถาบันเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านความปลอดภัยโดยเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานของหน่วยงานดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ

(๔) จัดทำมาตรฐานด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๓.๒.๓ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม

(๑) จัดทำหรือปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ผังเมืองรวม ผังชุมชนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม และมีมาตรฐานเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ลดผลกระทบ และแก้ปัญหาอุบัติเหตุต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เช่น การปลูกป่า การปลูกป่าชายเลน การก่อสร้างโครงสร้างเชิงป้องกัน การปรับปรุงแบบแปลนอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ รวมทั้งการจัดการ การเก็บรักษาและการขนส่งสารเคมีและวัตถุอันตราย เป็นต้น

(๒) จัดให้มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอและเหมาะสมกับความเสี่ยงภัย ในแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาสภาพภูมิประเทศเดิมของท้องถิ่น

๓.๒.๔ การวิจัยและพัฒนา

(๑) ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัยอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบความสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ สาเหตุ ปัจจัย และแนวโน้มของอุบัติเหตุ พื้นที่เสี่ยงภัย ศึกษาการจัดลำดับความเสี่ยงภัยต่างๆ แนวทางการจัดการ และแนวทางการป้องกันอุบัติเหตุที่มีประสิทธิภาพ โดยยอมรับในข้อผิดพลาดและคำนึงถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา และนำมาเชื่อมโยงปรับใช้กับทุกยุทธศาสตร์

(๒) สร้างเครือข่ายการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาต่างๆ และองค์กรเอกชนที่มีความสนใจและมีขีดความสามารถในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กร ประสานงานด้านอุบัติเหตุแห่งชาติ

(๓) จัดให้มีการบริหารจัดการเพื่อสร้างเครือข่ายการวิจัยให้เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรประสานงานด้านอุบัติเหตุแห่งชาติ และสถาบันการศึกษา

๓.๒.๕ การกำกับตรวจสอบ

(๑) ให้สถานประกอบการและ/ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานผลการดำเนินงาน ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัย ปัญหาอุปสรรคและ สถานการณ์ความเสี่ยงต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ โดยมีข้อมูล ที่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นไปตามที่รายงานหรือไม่

(๒) กวดขันและควบคุมให้มีการตรวจตราการเสื่อมสภาพของอุปกรณ์และสถานที่ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปสุ่มตรวจในสถานประกอบการหรือพื้นที่โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า

(๓) จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพและเพียงพอ เพื่อวัดและตรวจสอบข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

(๔) ส่งเสริมให้มีการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยทั้งมาตรฐานทางเทคนิค การจัดการ และแผนระวางอุบัติภัยต่างๆ โดยองค์กรอิสระ เช่น ประชาสังคม สถาบันหรือองค์กรวิชาชีพ เป็นต้น

๓.๓ ยุทธศาสตร์การเฝ้าระวังและเตือนภัย

เพื่อติดตามรวบรวมข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์สถานการณ์ความปลอดภัย และประเมินความเสี่ยงภัยต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

(๑) ให้มีศูนย์ข้อมูลที่เป็นเอกภาพในการติดตามจัดเก็บข้อมูลข่าวสาร ด้านอุบัติภัยทุกประเภท อย่างเป็นระบบ รวมทั้งสาเหตุที่เกิดแก่ผู้ประสบอุบัติภัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ประเมินความเสี่ยงภัย และมีการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสาร การเตือนภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและทั่วถึงทุกพื้นที่

(๒) พัฒนาระบบการรับแจ้งเหตุและเตือนภัยโดยจัดให้มีศูนย์สื่อสารการรับแจ้งเหตุและเตือนภัย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถติดต่อหรือแจ้งเหตุการณ์และมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายในการแจ้งเหตุการณ์ สถานการณ์หรือปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่อุบัติภัยได้อย่างรวดเร็ว โดยให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นศูนย์กลางในการควบคุมสั่งการ และสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ

(๓) ให้มีกระบวนการรับแจ้งเหตุและเตือนภัยที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ่างเป็นระบบ มีการซักซ้อมอย่างสม่ำเสมอ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการและจัดการกับอุบัติภัยเมื่อเกิดเหตุ รวมทั้งการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เช่น การแจ้งประชาชนให้อพยพออกจากพื้นที่

(๔) ให้มีกระบวนการกำกับตรวจสอบการเฝ้าระวังและเตือนภัย ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๔ ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ

เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรเอกชนหรือสมาคมวิชาชีพ สื่อสารมวลชน และองค์กรสาธารณกุศล เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยให้มากขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

๓.๔.๑ การเพิ่มศักยภาพ บทบาทตามหน้าที่ของภาคเอกชน องค์กรสาธารณกุศล และสมาคมวิชาชีพต่างๆ

(๑) ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์การสาธารณกุศล เกิดการรวมกลุ่มในการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุขึ้นในหน่วยงานแบบพึ่งพาตนเองและในที่สาธารณะ รวมทั้งให้มีอาสาสมัครในการตรวจตราและเฝ้าระวังอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนสมาคมวิชาชีพเพื่อการป้องกันอุบัติเหตุในด้านต่างๆ เช่น สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย สถาบันป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจร และสถาบันเพื่อการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีและวัตถุอันตราย สภาวิศวกร วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ฯลฯ เป็นต้น ตลอดจน การส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันของกลุ่มและสถาบันต่างๆ ของชุมชน

(๓) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน องค์การสาธารณกุศล และสมาคมวิชาชีพต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

๓.๔.๒ การเพิ่มบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการป้องกันอุบัติเหตุและผลักดันให้มีการจัดทำแผนงบประมาณและบุคลากรรองรับอย่างจริงจัง

(๒) สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นแกนหลักใน การประสานและอำนวยความสะดวกในการป้องกันอุบัติเหตุในพื้นที่รับผิดชอบ

(๓) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและจัดระบบแบ่งปัน (Share) ทรัพยากรเพื่อการป้องกันและลดอุบัติเหตุในชุมชน พัฒนาชุมชนปลอดภัยนาร่อง สร้างเวทีการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายภาคประชาชน ตลอดจนการอบรมผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มต่างๆ ให้เข้าใจและสามารถป้องกันและลดอุบัติเหตุได้ เช่น การสอดแทรกจิตสำนึกความปลอดภัยในศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น การจัดทำโครงการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดภัย การจัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

๓.๕ ยุทธศาสตร์การบังคับใช้ และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ

เพื่อเอื้ออำนวยให้การป้องกันอุบัติเหตุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีประสิทธิภาพ เป็นระบบที่รวดเร็ว เต็มขาด และชัดเจนโดยมีแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

๓.๕.๑ การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ

(๑) บังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเข้มงวด สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

(๒) กำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขเชิงบวกสำหรับผู้ปฏิบัติตาม และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบ

(ก) ให้มีการกำกับตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และ มาตรการต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๕.๒ การปรับปรุง แก้ไข และพิจารณาเพิ่มเติมในเรื่องกฎหมาย ระเบียบ และ ข้อบังคับ

(๑) ทบทวนเนื้อหาสาระของกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่มีอยู่ให้ สอดคล้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน

(๒) ให้มีการพัฒนากฎหมาย และระเบียบสำหรับใช้บังคับเพื่อ ความปลอดภัย เช่น การกำหนดให้มีอุปกรณ์ป้องกันและบรรเทาความเสียหายเมื่อเกิดอุบัติเหตุ อุปกรณ์การเตือนภัยใน อาคาร

(๓) ส่งเสริมให้มีการศึกษา/และหรือการจัดตั้งกองทุนประกันความเสียหายใน เรื่องต่างๆ โดยใช้ระบบการจ่ายเงินสมทบระหว่างภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่

(๔) พิจารณาชดเชยความเสียหายของเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทางราชการยืม จากภาคเอกชน เพื่อใช้ในกรณีระงับเหตุฉุกเฉิน เมื่อเกิดความเสียหาย หรือเสื่อมราคาระหว่างการ ปฏิบัติงาน

๓.๖. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ

๓.๖.๑ การกำหนดนโยบายแบบบูรณาการ

(๑) ศึกษาและทบทวนนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้ม ความรุนแรงของ ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ผลักดันให้เกิดการยอมรับและกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน ภายใต้งานของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

(๒) พิจารณาปรับปรุงโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุ ให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยจัดโครงสร้างรองรับในลักษณะองค์กรเครือข่ายเพื่อการปฏิบัติที่ เชื่อมโยงและเป็นระบบ เน้นการระดมสรรพกำลังและกระจายความรับผิดชอบที่ชัดเจน

(๓) การพัฒนาให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านระดับต่างๆ ในแต่ละประเภทของอุบัติเหตุ เช่น ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้บัญชาการเหตุการณ์ ผู้เชี่ยวชาญในการกู้ภัย และผู้เชี่ยวชาญในการ บริหารจัดการสาธารณภัย เป็นต้น

(๔) กำหนดขั้นตอนและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันอุบัติเหตุ และ จัดการสาธารณภัย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดระบบการปฏิบัติงาน การสร้างมาตรฐาน ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุ ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถ

ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมืออาชีพ และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

(๕) สนับสนุนให้ภาคเอกชน องค์กรเอกชน (NGO) สมาคมวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และสื่อมวลชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการดำเนินงานทุกระดับ

๓.๖.๒ การจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณ

(๑) ให้มีการระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการเพื่อการป้องกันอุบัติภัย โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีทุกฝ่ายในสังคม และคำนึงถึงความรุนแรงของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในแต่ละระดับของแผนซึ่งนำไปสู่ผลประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

(๒) หน่วยงานภาครัฐ ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการแผนงาน แผนเงิน และแผนคน ให้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งปรับปรุงแผน ยุทธศาสตร์ ระบบงบประมาณรายจ่ายภายใต้ยุทธศาสตร์การป้องกันอุบัติภัย ให้เอื้อต่อการดำเนินงานในลักษณะองค์รวมและบูรณาการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาในพื้นที่เป็นหลัก

(๓) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและรับผิดชอบต่อการป้องกันอุบัติภัย โดยให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันอุบัติภัยอย่างเหมาะสมกับงบประมาณประจำปีของหน่วยงานนั้นๆ

๓.๖.๓ การประสานงานและพัฒนาบุคลากร

(๑) ปรับปรุงงานอุบัติภัยในพื้นที่ให้เป็นระบบ โดยมีการประสานงานกับหน่วยงานและบุคลากร ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ต่อเนื่องและจริงจัง สร้างมาตรการจูงใจ ผลตอบแทนความดีความชอบและความก้าวหน้าในวิชาชีพแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านอุบัติภัย

(๒) จัดตั้งองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันอุบัติภัยอย่างทั่วถึงในทุกหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๓.๖.๔ การพัฒนาฐานข้อมูลอุบัติภัยระดับชาติ ให้ทุกหน่วยงานมีการเตรียมความพร้อมด้านฐานข้อมูลสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานภายใต้มาตรฐานเดียวกัน สามารถนำข้อมูลมาบูรณาการ หรือวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลร่วมกัน ในลักษณะฐานข้อมูลอุบัติภัยแห่งชาติ หรือคลังฐานข้อมูลอุบัติภัยแห่งชาติ ภายใต้ฐานข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในประโยชน์เพื่อการบริหารหรือตัดสินใจ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือบริการข้อมูลอุบัติภัยให้แก่หน่วยงาน และประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางในการบูรณาการระบบฐานข้อมูลอุบัติภัยแห่งชาติ

บทที่ ๔

การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

๔.๑ การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ

เพื่อให้แผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติและแผนปฏิบัติการภายใต้แผนหลัก การป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน จึงให้หน่วยงานและองค์กรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับแนวทางการดำเนินการดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สร้างความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ โดยมีกระบวนการสร้างความเข้าใจและรับแผนไปดำเนินการต่อหน่วยปฏิบัติของภาครัฐและเอกชน ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการชี้แจง การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ อย่างเป็นระบบในหลากหลายรูปแบบ

๔.๑.๒ การพิจารณายุทธศาสตร์การป้องกันอุบัติภัย เป็นภารกิจและกิจกรรมหลัก ด้านการป้องกันอุบัติภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เน้นการบูรณาการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติโดยยึดพื้นที่ตามภารกิจอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

๔.๑.๓ พัฒนาระบบการประสานงานที่ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบ และรับประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาระบบข้อมูลที่ใช้เชื่อมโยงหน่วยงานกลางที่ทำงานด้านแผนงาน แผนเงิน แผนคน และหน่วยงานตรวจสอบติดตามและประเมินผล

๔.๑.๔ การสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการโดยเฉพาะการวิจัย ทุกปัจจัย ทุกสาเหตุที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นองค์รวม รวมถึงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การฝึกซ้อมแผน การติดตามประเมินผลของหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการ ในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและประชาชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

๔.๒ กลไกและบทบาทของภาคส่วนต่างๆ

การป้องกันอุบัติภัยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทั้งปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ซึ่งมีบทบาทแตกต่างกันไปตามภารกิจ การนำมาบูรณาการ โดยยึดพื้นที่ (Area Base) และ/หรือยึดอำนาจหน้าที่ (Function Base) ในการร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่ายทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน จะเป็นกลไกสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยแต่ละภาคส่วนควรมีบทบาทดังนี้

๔.๒.๑ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง

(๑) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และศูนย์ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยทุกเขต กำหนดนโยบาย มาตรการ แนวทาง และแผนงานการป้องกันอุบัติภัยให้สอดคล้องและเป็นไปตามแผน หลักการป้องกันอุบัติแห่งชาติ

(๒) ประสานนโยบายและงานไปสู่การปฏิบัติ ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนโดยใช้ระบบการจัดการ พื้นที่กับภารกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวกำหนด

(๓) วางกรอบหรือเกณฑ์ และกำกับดูแลการประสานนโยบาย และแผนงานไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้แผนงาน แผนเงิน และแผนคนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกัน อุบัติภัยแต่ละประเภท เช่น อุบัติภัยจากการจราจร อุบัติภัยจากการทำงานอุบัติภัยในเคหสถานและ สาธารณสถาน ตามอำนาจหน้าที่และภารกิจของหน่วยงาน

(๔) ส่งเสริมการ วิเคราะห์ วิจัย ปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติภัย และแนวคิดระบบที่ เอื้อต่อความปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับความก้าวหน้า สวัสดิการของบุคลากรด้านการวิจัย

(๕) บังคับใช้กฎหมายและเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัยหรือไม่เอื้ออำนวยต่อการ ดำเนินงานด้านการป้องกันอุบัติภัย รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและระบบ สาภค ติดตามการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัยและมาตรฐานด้านความปลอดภัยของ ต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม

(๖) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบกฎหมายการป้องกันอุบัติภัย เพื่อให้มีแนวความคิดพื้นฐานทางด้านกฎหมายอย่างถูกต้อง และสามารถนำกฎหมายดังกล่าวไปใช้เป็น กลไกในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัยตามแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

๔.๒.๒ ส่วนภูมิภาค (จังหวัด อำเภอ)

๔.๒.๒.๑ ให้จังหวัด ดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยในส่วนภูมิภาค โดยจัดตั้งคณะกรรมการป้องกัน อุบัติภัยจังหวัด เพื่อบูรณาการการดำเนินงานกับทุกภาคีเครือข่ายในจังหวัด กลุ่มจังหวัด และอำเภอ รวมทั้งประสานเชื่อมโยงประสานการปฏิบัติกับคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ

๔.๒.๒.๒ ให้จังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติการการป้องกันอุบัติภัยในระดับจังหวัดโดยยึดกรอบ แนวทาง ตามแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ

๔.๒.๒.๓ ให้อำเภอ ดำเนินงานป้องกันอุบัติภัยในส่วนภูมิภาค โดยจัดตั้งคณะกรรมการป้องกัน อุบัติภัยอำเภอ เพื่อบูรณาการการดำเนินงานกับทุกภาคีเครือข่ายในอำเภอ รวมทั้งประสานเชื่อมโยง ประสานการปฏิบัติกับคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยจังหวัด

๔.๒.๒.๔ ให้อำเภอ จัดทำแผนปฏิบัติการการป้องกันอุบัติภัยในระดับอำเภอ โดยยึดกรอบ แนวทาง ตามแผนปฏิบัติการการป้องกันอุบัติภัยจังหวัด

๔.๒.๒.๕ จัดให้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาและ สร้างวิทยาการที่ เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุ ตั้งแต่ ระดับจังหวัด อำเภอ จนถึงระดับชุมชน

๔.๒.๒.๖ เป็นศูนย์สถิติ ข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ ในการป้องกันอุบัติเหตุ

๔.๒.๓ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

(๑) จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้อง รองรับ กับแผนปฏิบัติการระดับอำเภอ และจังหวัด รวมทั้งกรอบแนวทางแผนหลัก การป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการ การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ และการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

(๒) วางกรอบหรือเกณฑ์การประสานแผนและการปฏิบัติการทั้งภายในองค์กรและภายนอก องค์กร เพื่อให้แผนงาน แผนเงิน และแผนคนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(๓) จัดให้มีการปฏิบัติการฝึกซ้อมเตรียมพร้อมตามแผน โดยเฉพาะในพื้นที่สำคัญที่เป็นแหล่ง ชุมชน อาคารสูง หรือที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องพร้อมทั้งติดตามประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้น อันจะเป็นการช่วยในการค้นหา วิธีการปรับปรุงแก้ไขแผนปฏิบัติการให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากที่สุด

(๔) จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเตรียมพร้อม ช่วยเหลือ ระวัง และกู้ภัยในพื้นที่ให้แก่บุคคลที่ เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน

(๕) ปรับปรุงและจัดหาเครื่องมือ/อุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุให้พร้อม ทันสมัยและ มีประสิทธิภาพ อยู่เสมอ เพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าช่วยเหลือ ระวัง และกู้ภัยได้ตลอดเวลา

๔.๒.๔ ภาคประชาชน อาสาสมัคร องค์การสาธารณกุศล และสมาคมวิชาชีพต่างๆ

(๑) มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับท้องถิ่น การฝึกซ้อมตามแผน และสนับสนุนการ ปฏิบัติการของหน่วยงานในพื้นที่

(๒) มีส่วนร่วมในการพิจารณาและตัดสินใจในโครงการที่เป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่นำไปสู่ การเกิดอุบัติเหตุ

(๓) ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามแนวทางและมาตรการองค์ประกอบที่นำไปสู่ การเกิดอุบัติเหตุ

(๔) ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีระเบียบวินัย ไม่ประมาท หลีกเสี่ยง การปฏิบัติตนที่จะนำไปสู่ การเกิดอุบัติเหตุ

๔.๒.๕ ภาคธุรกิจเอกชน

- (๑) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ และการติดตามประเมินผล
- (๒) มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การป้องกันอุบัติภัย
- (๓) ให้การสนับสนุนในการพัฒนาองค์ความรู้และบุคลากรในการป้องกันอุบัติภัย รวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็นในการป้องกันอุบัติภัย

๔.๒.๖ นักวิชาการ

- (๑) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการโดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนาการจัดทำเครื่องชี้วัดในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผน
- (๒) เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัยแก่นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป
- (๓) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและสาระสำคัญของแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ
- (๔) สร้างเครือข่ายประสานความรู้ และแลกเปลี่ยนทางวิชาการด้าน การป้องกันอุบัติภัยกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ
- (๕) มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระดับท้องถิ่น โดยเข้าร่วมเป็นกรรมการของส่วนราชการต่างๆ ตามความเหมาะสม
- (๖) มีบทบาทในการวิจัย พัฒนา และเผยแพร่ผลงานด้านการป้องกันอุบัติภัย

๔.๒.๗ สื่อสารมวลชน

- (๑) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลิตสื่อที่เป็นประโยชน์ และเอื้อต่อการพัฒนางานด้านการป้องกันอุบัติภัย
- (๒) เป็นสื่อกลางในการสร้างความร่วมมือและสร้างเครือข่ายระหว่างภาคี การพัฒนางานด้านการป้องกันอุบัติภัย
- (๓) เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัย วัฒนธรรมความปลอดภัยไปสู่ประชาชน และสะท้อนปัญหาความต้องการของประชาชน สู่สาธารณะเพื่อให้มีการตอบสนองอย่างเหมาะสม

๔.๒.๘ องค์กรระหว่างประเทศ

- (๑) เผยแพร่และเสริมสร้างความเข้มแข็งในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรระหว่างประเทศ ระดับประเทศในภูมิภาคเดียวกันและนอกภูมิภาคเพื่อร่วมกันสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย

- (๒) สนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญป้องกันอุบัติเหตุ
- (๓) พัฒนาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เครื่องมือเทคโนโลยี เพื่อการลดการเกิดอุบัติเหตุ

๔.๓ การติดตามและประเมินผล

เพื่อให้สามารถติดตามตรวจสอบและประเมินผลทั้งกระบวนการวางแผน สภาพของแผนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและผลของการปฏิบัติงาน ที่นำไปสู่การปรับปรุงมาตรการในแผนและวิธีการทำงานอย่างเหมาะสมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

๔.๓.๑ กำหนดระดับการตรวจติดตามและประเมินผล ควรจะตรวจติดตามและประเมินผลในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชนจนถึงระดับครัวเรือน

๔.๓.๒ กำหนดหน่วยงานกลาง แต่งตั้งคณะทำงานหรือจ้างที่ปรึกษา เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจติดตามและประเมินผลในแต่ละระดับ และบทบาทหน้าที่ในการตรวจติดตามและประเมินผล โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้กำกับดูแล เช่น

(๑) การประสานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบระบบเครือข่าย ฐานข้อมูลด้านการจัดการภัย และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลสอดคล้องกับการนำไปใช้ในการประเมินผล รวมถึงอาจนำเสนอหรือชี้แนะรูปแบบการจัดเก็บการวิเคราะห์ที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจน ตรงประเด็น เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการนำข้อมูลมาใช้กำหนดเกณฑ์การวัด กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจติดตามและประเมินผล

(๒) กำหนด ร้องขอเอกสาร ข้อมูลหลักฐานที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ เช่น บันทึกสถิติข้อมูลการเกิดภัย งบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ รายละเอียดของโครงการที่ส่งเสริมสนับสนุนแผนฯ ข้อมูลการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนาการป้องกันอุบัติเหตุจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) ทบทวนนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย และเอกสารอื่น ๆ ที่จำเป็นก่อนการตรวจติดตามและการประเมินผล เพื่อให้สามารถประสานได้ล่วงหน้า

(๔) สรุปผลการตรวจติดตามและผลการประเมินให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ สรุปแนวทางในการดำเนินการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบรับทราบ เพื่อการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานและพัฒนาให้เป็นไปตามทิศทางของแผนฯ

๔.๓.๓ กำหนดรูปแบบ แนวทางการประเมิน และสิ่งที่จะประเมิน ตลอดจนระยะเวลา ความถี่ในการตรวจติดตาม เพื่อควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางและบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนฯ

๔.๓.๔ กำหนดเกณฑ์การวัดเพื่อเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกถึงความสำเร็จ การบรรลุเป้าหมาย วัดดูประสงค์ที่วางไว้ตามแผนการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการติดตามงาน การประเมินผลงาน และการปรับปรุงแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๔.๓.๕ การจัดทำระบบฐานข้อมูล

(๑) จัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับอุบัติภัยด้านต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับสาเหตุ ปัจจัยการเกิดอุบัติภัย ความถี่ พื้นที่เสี่ยง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ พัฒนาระบบรูปแบบข้อมูลให้ได้มาตรฐาน ทันสมัย และมีความต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องและนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

(๒) สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันจัดวางระบบฐานข้อมูลอุบัติภัย ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูล บันทึกข้อมูล ประมวลผล รายงาน วิเคราะห์ข้อมูลและใช้ประโยชน์จากข้อมูล ให้เป็นเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลหรือใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้

(๓) สนับสนุนให้มีการนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลมาใช้ประโยชน์และปรับปรุงแผนงาน/โครงการประจำปีอย่างต่อเนื่อง โดยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศด้านอุบัติภัยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจตรงกัน เพื่อสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติภัย

๔.๓.๖ การสร้างตัวชี้วัด

การสร้างตัวชี้วัดเพื่อเป็นเครื่องมือบ่งบอกถึงความสำเร็จและผลกระทบของการดำเนินงานตามแผนหลักการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการติดตาม และประเมินผลและการปรับปรุงแผนให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการสร้างตัวชี้วัดต้องครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยที่เป็นปัญหา สาเหตุของปัญหา กระบวนการดำเนินงาน ผลสำเร็จและผลกระทบของการปฏิบัติตามแผน โดยมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย และผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามแผนควรมีบทบาทสำคัญในการร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดและให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ตลอดจนการใช้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สามารถกำหนดกรอบตัวชี้วัดเบื้องต้นได้ ๔ ระดับคือ

(๑) การวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติการตามแผนเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าแท้จริง ของการปฏิบัติการตามแผนโดยมีส่วนร่วมในทุกๆด้าน ว่าสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนได้มากน้อยเพียงใด

(๒) การวัดประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามแผนในแต่ละยุทธศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการตามแผนเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงและกำหนดแนวทางการพัฒนาแผนงาน/โครงการในแต่ละด้านให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(๓) การวัดประสิทธิภาพขององค์กร เพื่อเป็นตัวชี้วัดความสามารถขององค์กรที่รับผิดชอบการดำเนินการตามแผนทุกระดับ ตามแนวทางการประสานแผน และความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงองค์กร ต่อไป

(๔) การรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอุบัติเหตุด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จหรือประสิทธิผลของแผนงาน โครงการในการปฏิบัติตามแผนหลักการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติในระดับต่างๆ ต่อไป
